

Tartuntatautilain 48 a § sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työntekijän tai opiskelijan rokotesuojasta COVID-19 tautia vastaan

Pirkanmaan sairaanhoitopiiri

Lähteet: Kuntatyönantaja: ohje KVTES ls sote-sopimus 29.12.21

Eduskunta: Hallituksen esitys HE 230/2021 vp

Tartuntatautilaki: finlex.fi, pykälä 48a

THL: Väliaikainen Tartuntatautilain 48 a pykälä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa

Yleistä

Eduskunta hyväksyi lain tartuntatautilain väliaikaisesta muuttamisesta 28.12.2021. Laki tuli voimaan 1.1.2022 ja on voimassa 31.12.2022 saakka. Tartuntatautilain väliaikaisella muutoksella säädettiin tartuntatautilain 48 a §:llä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa kaikissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, saa käyttää vain erityisestä syystä henkilöä, joka ei ole osoittanut, että hänellä on rokotuksen tai enintään kuusi kuukautta aikaisemmin sairastetun laboratoriovarmistetun taudin antama suoja covid-19-tautia vastaan.

Koronarokotesuojaa tulee edellyttää sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden kaikissa sellaisissa tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama koronatartunnan riski vakaville seurauksille alttiille asiakkaille tai potilaille. Työnantajan tulee tehdä arvio siitä, keneltä suojaa edellytetään. Hän voi käyttää arvionsa tukena tartuntatautilääkärin tai muiden tartuntatautiasiantuntijoiden näkemystä asiasta.

Jos työntekijällä ei ole lain tarkoittamaa suojaa covid-19-tautia vastaan, tartuntatautilain 48 a §:n 3 momentin mukaan työnantajan on ensisijaisesti tarjottava työntekijälle muuta työsopimuksen mukaista työtä tai, jos tällaista ei ole tarjolla, muuta työntekijälle sopivaa työtä. Jos tällaista työtä ei ole tarjolla tai työntekijä ei suostu sitä vastaanottamaan, työnantajalla ei ole palkanmaksuvelvollisuutta työnteon estymisen ajalta, ellei toisin ole sovittu.

Tässä ohjeistuksessa työntekijällä tarkoitetaan myös ostopalvelun henkilöstöä sekä muita ulkopuolisia palvelun tuottajia, joilla on lähikontakti potilaaseen tai asiakkaaseen. Tartuntatautilain 48 a § soveltaminen koskeen myös opiskelijoiden työharjoittelua sote-alantehtävissä. Säännös koskee myös asiakkaan tai potilaan kotona tai muussa ympäristössä tarjottavia sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita.

Velvollisuus ei rajaudu vain esimerkiksi sosiaalityön ja terveydenhuollon ammattilaisiin.

Riittävän suojan määritelmä rokotusten ja sairastetun taudin perusteella

Covid-19-rokotuksen antamalla suojalla tarkoitetaan suojaa, joka henkilölle muodostuu täyden covid-19-rokotusarjan vaikutuksena. Covid-19-rokotuksen antamalla suojalla tarkoitetaan myös suojaa, jonka covid-19-taudin enemmän kuin kuusi kuukautta aikaisemmin sairastanut henkilö on saanut yhden covid-19-rokotuksen saatuaan.

Niissä tehtävissä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiille asiakkaille tai potilaille, tulee covid-19-tautia vastaan saavutettavaa suojaa myös ylläpitää THL:n ohjeistamalla tehosterokotuksilla.

PSHP:ssa työntekijän täyden rokotussuojan ja sairastetun taudin minimivaatimus on seuraava:

- 1) vähintään kaksi koronarokotusta (Omakantamerkintä: 2/2 tai 3/3) tai
- 2) vähintään yksi koronarokotus ja sairastettu koronavirustauti (Omakantamerkintä 1/1)
- 3) enintään kuusi kuukautta aikaisemmin sairastetun laboratoriovarmistetun taudin antama suoja covid-19-tautia vastaan (Omakantamerkintä sairastetusta covid-19 taudista).

Sote-työntekijöille on tarjottu kolmatta rokotusannosta syksystä 2021 lähtien. Tästä syystä tässä vaiheessa tarkistetaan myös niiden sote-työntekijöiden suoja, joiden suoja ylittää jo em. suojan, eli henkilöt, joilla on 3 rokotusta (Omakantamerkintä 3/3).

Jos työnantaja käyttää Omakannasta tarkistettavia rokotustietoja, koronatodistuksen lukijaa ei voi käyttää.

Työntekijä on saanut täyden rokotussarjan, jos rokotustodistuksessa on "saadut rokoteannokset" -kohdassa merkintä 1/1, 2/2 tai 3/3. Merkintä on näkyvässä, kun viimeisimmästä rokotuksesta on kulunut 7 päivää. Rokotesuoja on riittävä myös tilanteissa, kun rokotustodistuksessa on merkintä 3/2 tai 3/1.

Rokotussuoja ei ole täysi, jos rokotustodistuksessa on merkintä 1/2. Näissä tapauksissa rokotussarja on vielä kesken.

Rokotusten antoväli

PSHP noudattaa perusrokotussarjan antovälien ja tehosteiden osalta THL:n suosituksia. Jos työntekijä on vielä hankkimassa täyttä rokotussarjaa, ensimmäisen ja toisen annoksen antoväliksi suositellaan 6–12 viikkoa. Toisen ja kolmannen annoksen antoväliksi suositellaan sote-henkilöstöllä 3-6kk.

Covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiit asiakkaat tai potilaat

Rokotesuojan vaatimus koskee työntekijöitä ja opiskelijoita, jotka työskentelevät seuraavanlaisten asiakkaiden tai potilaiden läheisyydessä myöhemmin luetelluissa potilas- ja asiakastiloissa.

Myös koti tai muu sovittu palveluympäristö katsotaan potilas- ja asiakastilaksi, kun sinne viedään Tartuntatautilain 48§ a tarkoitettua sote-palvelua.

- 60 vuotta täyttäneet
- elinsiirto tai kantasolusiirto
- vaikea puolustusjärjestelmän häiriö
- aktiivisessa hoidossa oleva syöpäsairaus
- vaikea krooninen munuaissairaus
- vaikea krooninen keuhkosairaus
- lääkehoitoinen tyypin 2 diabetes
- downin oireyhtymä
- jatkuvaa lääkitystä vaativa astma
- vaikea sydänsairaus
- hengitystä haittaava neurologinen sairaus tai tila
- immuunipuolustusta heikentävä lääkehoito autoimmuunisairauteen
- vaikea krooninen maksasairaus
- tyypin 1 diabetes tai lisämunuaisen vajaatoiminta
- uniapnea
- psykoosisairaus
- sairaaloinen lihavuus
- raskaana olevat
- pitkäaikaisten hoivan asiakkaat

Asiakas- ja potilasryhmien määrittely perustuu ikäriteerin ohella THL määrittämiin riskiryhmiin 1-2.

<https://thl.fi/fi/web/infektiotaudit-ja-rokotukset/rokotteet-a-o/koronavirusrokotteet-eli-covid-19-rokotteet-ohjeita-ammattilaisille/ketka-kuuluvat-vakavan-covid-19-taudin-riskiryhmiin->

Työntekijäryhmät, joita suojan vaatimus koskee

- Lääkärit ja hammaslääkärit (ml ostopalveluhenkilöstö)
- Hoitohenkilöstö: kenttäjohtajat, ensihoitajat, sairaanhoitajat, kättilöt, terveydenhoitajat, röntgenhoitajat, fysioterapeutit, laboratoriohoitajat (ml näytteenottoon osallistuvat), lähihoitajat, mielenterveyshoitajat, ohjaajat, sosionomit, suuhygienistit ja muut mahdolliset hoitohenkilöstöön kuuluvat potilas- ja asiakastyötä tekevät
- Osastonsihteerit, tekstinkäsittelijät
- Sairaalahuoltajat
- Potilaskuljettajat
- Erityistyöntekijät (esimerkiksi potilas-/asiakaskontakteissa fyysikot, psykologit, sosiaalityöntekijät, ravitsemusterapeutit, kuntoutusohjaajat, hygieniahoitajat, apteekin työntekijät)
- Muut esimerkiksi askartelunohjaajat, sairaalaklovnit, tulkit, sairaalapastorit, sairaalakoulun opettajat

Potilas- ja asiakastilat, joita laissa tarkoitetaan

- kaikki sairaalaosastot
- päivystysvastaanotot ja ajanvarausvastaanotot

- operatiivinen toiminta
- synnytyksen ja raskauden seurantayksiköt
- ensihoito
- dialyysiyksiköt
- laboratorion näytteenotto osastoilla ja näytteenottopisteissä
- kuvantamisen tilat
- terapia- ja kuntoutustilat, ohjaustilat
- sosiaalityön tilat, joissa tavataan asiakkaita ja potilaita
- kotisairaaloiminta tai muu kotiin tai muulle toimijalle toimitettu palvelu (esimerkiksi varhaiskasvatus)
- sosiaalihuollon pitkäaikaista hoitoa ja hoivaa antavat yksiköt
 - o palveluasuminen
 - o tehostettu palveluasuminen
 - o vanhainkoti
 - o vammaisten asumispalvelut
 - o kehitysvammayksiköt
- päiväkeskukset
- perhehoito

Lähikontaktin määritelmä

Tehtävillä, joihin liittyy lähikontaktin aiheuttama tartuntariski asiakkaalle tai potilaille, tarkoitetaan kaikkia niitä tehtäviä ja toimenpiteitä, joissa asiakkaalla tai potilaalla on covid-19-taudin tartuntamekanismit tuntien mahdollisuus altistua kyseiselle taudille.

Sääntely ei rajoitu pelkästään sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilöiden tehtäviä hoitavaan henkilöstöön, vaan se koskee myös esimerkiksi sellaisissa siivous- tai ruokahuollon tehtävissä toimivia henkilöitä, jotka tehtäviään hoitaessaan voivat aiheuttaa asiakkaalle tai potilaalle covid-19-tartuntariskin esimerkiksi ollessaan hänen kanssaan samassa tilassa tai huoneessa. Lähikontaktilla tarkoitetaan fyysisen kontaktin lisäksi tilannetta, jossa työntekijä työskentelee taudille alttiiden potilaiden tai asiakkaiden läheisyydessä, esimerkiksi samalla osastolla sairaalassa tai terveyskeskuksessa tai sosiaalihuollon asumisyksikössä.

Lääketeieteellinen syy rokottamattomuudelle

Työntekijällä katsotaan olevan lääketieteellinen syy rokottamattomuudelle seuraavissa tilanteissa:

- 1) Jos henkilö on saanut vakavan allergisen reaktion (anafylaksia) aiemman koronarokotuksen jälkeen, eikä vaihtoehtoista rokotetta ole tarjolla.
- 2) Jos henkilö on aiemmin saanut anafylaktisen reaktion polyetyleeniglykolista (ainesosana Spikevax- ja Comirnaty-rokotteissa) eikä vaihtoehtoista valmistetta ole käytettävissä.

- 3) Jos henkilö on aiemmin saanut anafylaktisen reaktion polysorbaatti 80:sta (ainesosana COVID-19 Vaccine Janssen-rokotteessa), eikä vaihtoehtoista valmistetta ole käytettävissä.
- 4) Jos henkilöllä on aiemman rokoteannoksen jälkeen todettu myokardiitti tai perikardiitti. THL ei toistaiseksi suosittele näille henkilöille uusia koronarokotuksia.
- 5) Jos henkilö on aiemman rokoteannoksen jälkeen saanut hyvin harvinaisen veren hyytymishäiriön, johon liittyy verisuonitukoksia yhdessä alentuneiden trombosyytti- eli verihiutalemäärien kanssa (tromboottinen trombosytopeeninen syndrooma eli TTS) tai hiussuonivuoto- eli kapillaarivuoto-oireyhtymän eikä vaihtoehtoista valmistetta ole käytettävissä.
- 6) Jos henkilö on saanut muun, pitkäkestoisen ja vakavaksi luokiteltavan haitan aiemmin annetusta koronarokotteesta eikä vaihtoehtoista valmistetta ole käytettävissä.
- 7) Jos henkilöllä alkaa hoito vakavaan sairauteen ja rokotusta ei juuri nyt voi antaa (esimerkiksi syövänhoito, yleensä määräaikainen este)

Tilanteet, joissa mikään tarjolla oleva rokote ei sovi, ovat käytännössä hyvin harvinaisia.

Työntekijän pitää esittää työnantajalle työterveyshuollon lääkärin laatima todistus, että hänellä on lääketieteellinen syy rokottamattomuudelle. Työterveyslääkäri voi tarvittaessa konsultoida muun alan erikoislääkärinä arvionsa tueksi.

Lääketieteellisestä syystä rokottamattomien koronatestaaminen PSHP:ssa

Työntekijä, joka ei lääketieteellisistä syistä voi ottaa rokotetta, voi osoittaa suojan covid-19-tautia vastaan todistuksella hänelle enintään 72 tuntia ennen työvuoroon saapumista tehdyn covid-19-testin negatiivisesta tuloksesta.

Lääketieteellisen syyn vuoksi covid-19-todistuksen saamiseksi tehtävät testit on säädetty maksuttomiksi tartuntatautilain 58k §:n nojalla. Kunnan tulee säännöksen mukaan järjestää kunnassa asuvalle henkilöille, jotka eivät lääketieteellisestä syystä voi ottaa covid-19-rokotetta, maksutta heidän tarvitsemansa covid-19-testaus.

Vaihtoehto 1: Työntekijä käy Fimlabissa Nekalan näytteenotossa

- Työntekijällä on korona-näytteenottoon jatkuva lähete oman kunnan perusterveydenhuollossa.
- Henkilön kotikunnan tulee tehdä henkilölle kunnan käyttämään potilastietojärjestelmään (= Pegasos, Lifecare tai Mediatri) jatkuva lähete tutkimuksesta 6466 -CV19NhO.
- Näytteenotto tapahtuu tällöin Fimlab:n Nekalan näytteenottopisteellä, jota varten esimies on antanut työntekijälle todistuksen näytteenottoa varten, jotta hän pääsee näytteenottoon ilman ajanvarausta.
- Myös Pirten asiakkaat pääsevät Nekalaan jatkuvalla läheteellä Acutessa (+ em. esimiehen todistus).

- Fimlab toimittaa PSHP:lle lomakepohjan ”Tartuntatautilain 48 a –pykälän mukainen koronanäytteenotto”, johon kirjataan ao. henkilön tunnistetiedot ja esimiehen allekirjoitus
- Ao. henkilö esittää oman esimiehensä täyttämän lomakkeen päästökseen koronanäytteenottoon Fimlabin Nekalan toimipisteeseen. Näytteenotossa Nekalassa voi käydä sen aukioloaikana aikavälillä klo 8 – 19:30. Erillistä ajanvarausta Vihta-järjestelmään ei näissä tapauksissa tarvita.
- Kun henkilöllä on voimassa oleva jatkuva tutkimuslähete, Fimlab voi ottaa näytteen Nekalassa vaikka ao. henkilön kotikunta olisi mikä tahansa Pirkanmaan kunta.
- Henkilö saa tutkimusvastauksen tekstiviestinä. Vastaus siirtyy myös OmaKantaan ja henkilön kotikunnan potilastietojärjestelmään (= tilannut taho).
- Näytteenotossa tulisi käydä joka toinen päivä, sillä tutkimusvastaus saa olla max 72 h vanha.

Vaihtoehto 2: Työntekijä käy Pirten näytteenotossa

- Työntekijä käy Pirtessä näytteenotossa, jolloin työntekijällä tulee olla Pirten jatkuva lähete.

Vaihtoehto 3: Työntekijä käy omassa kunnan omassa koronanäytteenotossa

- Työntekijällä on koronanäytteenottoon jatkuva lähete kunnan perusterveydenhuollossa.
- Näytteenotto tapahtuu henkilön kotikunnassa paikallisten käytäntöjen mukaan

Henkilö esittää todistuksen testituloksesta työnantajalle.

Riittävän suojan esittäminen työnantajalle

Työntekijät osoittavat tartuntatautilain 48 a §:n mukaisen suojan esittämällä siitä työnantajalle luotettavan selvityksen.

Työnantaja harkitsee, mitä se pitää luotettavana selvityksenä. Työnantaja pyytää luotettavan selvityksen suojasta esimerkiksi niin, että työntekijä esittää työnantajalle Omakantatietonsa suojan osalta. Työnantajalla on myös oikeus pyytää suojan esittäminen kirjallisessa muodossa.

Pelkästään koronapassin (EU:n koronatodistuksen) lukeminen sovelluksella ei ole riittävä tapa tartuntatautilain tarkoittaman suojan osoittamiseen.

EU:n koronatodistuksen voi tällä hetkellä saada myös negatiivisella testituloksella. Kyseinen todistus ei täytä tartuntatautilain 48a §:n vaatimuksia, sillä muut kuin lääketieteellisistä syistä rokottamattomat eivät voi osoittaa suojaansa negatiivisella testituloksella.

Jos työntekijä ei suostu antamaan tietoa rokotesuojastaan tai sairastamastaan koronataudista eikä osoita suojaansa koronatestituloksella, työnantajan on oletettava, ettei työntekijällä ole lain tarkoittamaa suojaa tautia vastaan. Tällainen työntekijä ei voi työskennellä covid-19-taudin vakaville seuraamuksille alttiiden asiakkaiden ja potilaiden kanssa ilman erityistä syytä.

Työntekijän terveystietoja ei tallenneta sairaanhoitopiirin järjestelmiin.